

Култура религија II разреди

Предметни професор: Весна Гаврић

E – маил: gavric.vesna@outlook.com

Ученици који долазе на час: 17.3.2021. – П4 – претчас - клуб ученика

ВЈЕРСКА ТОЛЕРАНЦИЈА

„Толеранција је услов развоја личности, као што је кисеоник услов дисања“

Ђуро Шушњић

Ријеч толеранција потиче од латинске речи *tolerare* и значи подносити, бити попустљив. Да би могли да толеришемо некога, потребно је да постоји разлика између наших и његових уверења и понашања. Толерантност или нетолерантност се огледа у нашој реакцији у сусрету са неистомишљеником. Једноставно речено, могло би се рећи да је толерантан човјек онај, који се у својим активностима које су условљене дјеловањем и убјеђењем неистомишљеника, уздржава од насиља или залагања за насиље.

Када само споменемо ријеч насиље у смислу вјерске нетрпељивости, прва асоцијација читаоцу може бити средњовековна инквизиција, лов на вјештице, крсташки ратови, прогон првих хришћана и римске арене, бомбаши самоубице, вјерски погроми итд. Но, насиље као нетолерантност не треба строго свести на физичку димензију. Ту се мисли и на суптилно наметање вјере и асимилацију под економским и политичким притисцима, дискредитовање и етикетање, коришћење погрдних и оштрих ријечи према неистомишљеницима, дезинформисање и лаж, те ограничавање вјерских слобода и права, другу дискриминацију на темељу вјерске припадности итд.

Постоје неки приговори које припадници религијских група упућују заговорницима вјерске толеранције. Чести приговори су:

а) да се практиковањем толеранције пристаје на релативност истине. За истину се међутим, треба борити и не одустајати од ње.

б) да се толерисањем показује малодушност у односу на своја убјеђења и вјеру, која у себи носи „спасање“ и коју верници треба несебично и ватрено да проповедају другима (како атеистима тако и припадницима других религија).

ц) да толеранција није врлина, јер је извјесно да постоји и граница толеранције. Не треба увијек толерисати, поготову када се ради о непријатељима толеранције и људима који у опхођењу са другачијима примењују насиље и крше њихова темељна људска права.

Требало би споменути неколико коментара. За могућност толерисања, како је већ речено, потребно је да имамо неистомишљеника поред себе. Некога са чијим се мишљењем не слажемо. Стога, нема места релативизацији. Тако, Џеј Њумен тврди да релативисти, нису бранитељи духа толеранције већ његови критичари. Они критикују толеранцију јер није dostatна, они се залажу за поштовање (не толерисање) свих верских исказа подједнако, јер се не може рећи ни за један од њих да је истинит. Они за релативисте имају подједнаку вредност.

С друге стране, толерисати подразумева имати укорјењен став, одређену позицију до које држимо. Малодушност би могла прећи у агресивност и фанатизам, каже др Владета Јеротић. На питање о узроцима појаве фанатизма међу хришћанима различитих конфесија он одговара: „Моје је мишљење да је главни разлог преласка хришћана у фанатизам, гордост у слабости. Увек и у свакодневном животу када у нешто нисмо сасвим сигурни, а до чега нам је веома стало, ми фанатично бранимо наше уверење, како би можда и сами себе уверили у исправност свога става“. И др Шушњић сматра да „трпељиви могу бити само они који имају дубока уверења“ и да толерантност радије представља чврстину но малодушност ставова. Неки теоретичари сматрају да трпељивост не можемо сврстати у врлине јер она нема нормативни карактер. Не треба увек бити толерантан, поготово не треба у ситуацијама када с друге стране имате рушилачки фанатизам и физичко насиље. Толерисати тако нешто, радије можемо назвати маном него врлином. Џеј Њумен држи да ћемо, ако правилно разумемо толеранцију, људе који премало толеришу назвати нетолерантним, док ћемо људе који превише толеришу, назвати морално слабим. Дobar осврт на принципе толеранције, дала је Организација Уједињених нација за образовање, науку и културу (УНЕСКО). Подсећајући да Универзална декларација о људским правима потврђује да сваки човјек има право на слободу мишљења, савјести и вјерског одређења (члан 18), као и на став и његово изношење (члан 19), УНЕСКО је 1995. године у Паризу усвојио Декларацију о принципима толеранције. Том приликом дата је и дефиниција толеранције у покушају да се разбије традиционални поглед на толеранцију као на пуку трпељивост, гдје већина трпи мањину или мање моћни оне моћне.

Толеранција је поштовање, прихватање и уважавање богатства различитости у светским културама, пише у Декларацији. Она је заснована на знању, отворености, комуникацији и слободи мишљења, савјести и увјерења. Толеранција је хармонија у различитостима. То није само морална дужност, то је такође политички захтјев. Толеранција, врлина која мир може учинити могућим, доприноси мијењању културе рата у културу мира. Толеранција је одговорност која носи људска права, демократију и владавину закона. Бити трпељив, не значи толерисање социјалних неправди или одбацивање, слабљење туђих уверења. То значи бити слободан, чврсто се држати својих увјерења и прихватати да се и други држе својих. То значи прихватање чињенице да људска бића, природно различита у својим наступима, ситуацијама, говору, понашању и вриједностима имају право да живе у миру, такви какви јесу, без наметања својих ставови другима и другачијима.